

УДК 34:001.4;342.1;342.3;324.4.

Р.М. Максаковакандидат юридичних наук, доцент
Класичний приватний університет**УСТАНОВЧА ВЛАДА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПОНЯТТЯ**

У статті проведено теоретико-методологічне обґрунтування поняття "установча влада". Проаналізовано історичний досвід здійснення установчої влади на території окремих держав. Визначено суттєві ознаки установчої влади.

Ключові слова: держава, народ, революція, реформування, референдум, суверенітет, конституція, установча влада, фактична конституція, юридична конституція.

I. Вступ

Вітчизняна юридична думка не має єдиного методологічного підходу до визначення поняття та розуміння сутності терміна "установча влада", більш дослідженням у цьому напрямі є термін "влада народу". Можливо, відсутність чіткого визначення поняття "установча влада" в українській науковій думці пов'язана з відсутністю прямого конституційного визнання такої форми влади. Для більшості конституцій зарубіжних держав термін "установча влада" також є невідомим, його можна зустріти лише в деяких текстах конституцій (наприклад, у Конституції Алжиру). Хоча на рівні конституційного закріплення в Україні зазначений термін не використовується, він уживається в Рішеннях Конституційного Суду України, а також в деякій навчальній та науковій літературі з конституційного права України, де йдеться про здійснення влади народом. Серед останніх наукових досліджень, присвячених проблемам установчої влади в національній юридичній думці, слід звернути увагу на праці Ю.Г. Барабаша, О.В. Петришина, В.Ф. Погорілка, М.В. Савчина, А.О. Селіванова, В.Ф. Сіренка, О.В. Скрипнюка, М.О. Теплоюка, В.Л. Федоренка, В.М. Шаповала, Ю.С. Шемшученка, О.І. Ющика, в яких йдеться про зміст, проблеми реалізації та необхідність реформування установчої влади в Україні.

II. Постановка завдання

Метою статті є формування єдиного теоретично обґрунтованого та методологічно виваженого поняття "установча влада". Це є вкрай необхідним напрямом сучасних наукових досліджень у сфері теорії держави та права, а також конституційної науки.

III. Результати

Як відомо з логіки, поняття відрізняється від уявлення за такою ознакою, як суттєві властивості предмета. Визначення поняття означає логічну операцію встановлення його

суттєвого змісту. Визначити поняття – значить вказати, які суттєві ознаки включено в його зміст [1, с. 71]. Тому для формування поняття установчої влади необхідно виходити з ознак, що створюють уявлення про неї.

Перше, без чого неможливо уявити установчу владу – це її суб'єкт. Ним можуть бути різні суб'єкти, як такі, що створені і діють на правовій основі, так і ті, які створені і діють на неправовій основі. Але цього абстрактного визначення суб'єкта мало для того, щоб вважати його ознакою, а тим більше, суттєвою ознакою установчої влади. Суттєвим для усіх суб'єктів установчої влади є те, що вони мають силу і реальну здатність протистояти чинній публічній владі та нав'язати свою волю суспільству і підпорядкувати поведінку його членів своїм владним рішенням установчого характеру. Тобто суб'єктами установчої влади є не будь-які групи осіб чи їх організації, а *політично домінуючі* в суспільстві суб'єкти, які приймають відповідні рішення щодо зміни існуючої системи публічної влади та / або її суб'єктів.

Без урахування всіх названих ознак інколи складно встановити, хто в конкретному випадку є дійсним суб'єктом публічної влади. Особливо зважаючи на те, що у більшості випадків суб'єкти установчої влади не мають відповідної владної правосуб'єктності, оскільки діють спочатку на виключно політичній, неправовій (фактичній) основі, і лише згодом конституують свої рішення як акти установчої влади.

Зазначене можна проілюструвати на прикладі утворення наприкінці ХХ ст. самостійних держав Чехії та Словаччини. Поштовхом для утворення двох окремих держав стали події листопада–грудня 1989 р., коли в тодішній Чехословаччині пройшли масові демонстрації за реформування соціалістичного режиму, так звана "оксамитова революція". Утворений у результаті цих подій Громадський форум виступив з органі-

зованою протидією існуючій владі. Наслідком "оксамитової революції" стала відмова комуністів від претензій на абсолютну політичну владу. У країні було сформовано новий уряд з некомуністичною більшістю та проведено вибори нового президента країни, яким став В. Гавел [2]. У червні 1990 р. було обрано федеральні збори. Їх першочерговим завданням стала розробка нової конституції, яка б визначила відносини між Чеською і Словацькою республіками. Однак розбіжності в позиціях між чеськими і словацькими політиками стримували розробку федеральної і республіканських конституцій. Не дійшовши порозуміння стосовно майбутнього розвитку федеративної держави, вони прийняли рішення про цивілізований (мирний) розділ федерації з 01.01.1993 р. Опозиційні партії вимагали проведення референдуму щодо цього питання, але урядова коаліція в категоричній формі відмовилася від цієї ідеї [3]. Після того, як улітку 1992 р. лідери республік домовилися про розділ єдиної країни, цей процес у цілому завершився прийняттям Словацькою національною радою 01.11.1992 р. Конституції Словацької Республіки [4, с. 518] і прийняттям представницьким органом (Чеською національною радою) 16.12.1992 р. Конституції Чеської Республіки, що набула чинності 01.01.1993 р. [5, с. 403]. Таким чином, було мирно утворено дві самостійні країни – Чехію і Словаччину.

З цього прикладу зрозуміло, наскільки складним може бути визначення суб'єкта установчої влади. У цьому разі переплелися правові та позаправові дії політичних суб'єктів, установчі акти приймали опозиційні сили разом із чинним урядом, або чинні органи влади приймали такі рішення під тиском опозиційних сил. У зв'язку з цим, визначаючи в кожному конкретному випадку суб'єкта установчої влади, слід урахувувати *характер суспільно-політичної ситуації*, в якій відбуваються акти установчої влади, зокрема, наявність і характер *необхідності* здійснення певних реформ у суспільстві і державі.

Як правило, суб'єктом установчої влади виступають народ, вищі органи державної влади, інші суб'єкти, визначені в конституції держави, або політичні партії, громадські рухи, революційні комітети, суспільні класи, озброєні групи населення тощо, за умови, що вони політично домінують у суспільстві, а також реально здатні, хоча б на певний час, підкорити суспільство своїм владним рішенням і контролювати та забезпечувати їх виконання. Ведучи мову про різноманітність суб'єктів установчої влади, можна навести як приклад події 1990–1992 рр. (утворення нових держав із союзних республік СРСР). Суб'єктами установчої влади виступали керівні органи відповідних республік, і

лише як результат їх вольового рішення та впливу на суспільну думку було проведено ряд республіканських референдумів на підтримку проголошення незалежності союзних республік, учасниками яких був народ. Звертаємо увагу, що народ мав статус учасників, а не ініціаторів цих референдумів.

Визначальним суб'єктом установчої влади, згідно з теорією установчої влади, визнається народ. Традиційно "народ" в аспекті здійснення установчої влади розуміють як усіх індивідів, об'єднаних єдиним громадянством. Та, як правило, реально здійснює установчу владу не народ у складі всіх громадян держави, а лише частина з них.

У зв'язку із цим можна відзначити, що відомий російський сатирик М.Є. Салтиков-Штедрін, досліджуючи політичну історію Росії, поділяв народ на дві категорії: 1) "історичний" народ (той, що покірливо припускає пригнічення та вірить в охоронну брехню ідеологів правлячих класів); 2) "демократичний" народ (той, який своєю активністю змушує правлячі класи йти на поступки, зменшувати експлуатацію, свавілля) [6, с. 153]. Якщо виходити з такого поділу, то суб'єктом установчої влади завжди виявляється "демократичний" народ, навіть якщо він становить меншість громадян країни.

П.О. Астафичев, солідаризуючись із точкою зору О.Е. Кутафіна та Б.С. Ебзеєва, розглядає народ у конституційно-правовому розумінні як сукупність громадян певної держави, які мають політичну правоздатність [7, с. 53–54]. Саме цей суб'єкт конституційних правовідносин є конституційним законодавцем (за визначенням Б.С. Ебзеєва) [8], носієм суверенітету та єдиним джерелом влади.

У нашому дослідженні народ як суб'єкт установчої влади інтерпретується в тому значенні, на яке вказує Дж. Сарторі, а саме: народ – це більша частина, виражена принципом *абсолютної більшості*, або народ – це більша частина, виражена принципом *обмеженої більшості*; тобто народ у значенні суб'єкта, який здатний приймати рішення.

Друге, без чого неможливо уявити установчу владу, є її *об'єкт*, на який справляє свій владний вплив суб'єкт установчої влади. Таким об'єктом є *населення* території держави або її частини, на яку поширюється влада зазначеного суб'єкта. У цьому сенсі суб'єкт виступає як *суверенний* щодо цього населення, він має верховенство, реально панує на даній території, спираючись на відповідну силу (економічну, воєнну, політичну тощо). Суверенний – у тому його розумінні, яке пропонує В. Іванов, а саме: суб'єкт, який приймає рішення про надзвичайний стан і до компетенції котрого належить випадок, для якого не передбачена жодна компетенція;

який встановлює норми і має повноваження змінювати і порушувати їх.

З цього випливає *третє*, без чого неможливо уявити установчу владу, а саме – *відносин панування-підкорення* суверенним суб'єктом населення на території держави або її частини. Фактичний суверенітет у цьому випадку означає претензію владарюючого суб'єкта на незалежність, самостійність у зовнішніх і внутрішніх справах і територіальне верховенство, яку визнають інші суб'єкти з такими самими претензіями, та наявність влади, котру підтримує населення, яка контролює заявлену територію й ефективно управляє нею. Ця претензія виражається також у проголошенні формального суверенітету і дає змогу досягти його офіційного визнання; вона, зрештою, дає певний рівень автономії, тобто обмеженої незалежності, самостійності і верховенства.

Слід відзначити, що закладення основ конституційного ладу в кожній країні має свою специфіку. Нагадаємо, наприклад, історію утворення автономій на території Російської Федерації. Події Лютневої революції 1917 р. стосовно реорганізації Російської імперії спочатку в Російську республіку, а згодом у Російську Радянську Федеративну Соціалістичну Республіку (далі – РРФСР) відбувалися на історично закладеному пріоритеті влади Російської імперії. А відтак утворення нової держави (РРФСР) відбувалося на засадах традиційно встановлених відносин панування-підкорення. Внутрішньофедеративні відносини будувалися на основі законів, що видавалися РРФСР і впливали з Конституції Федерації. Автономії в абсолютній більшості своїй з'являлися в результаті видання вищими органами влади РРФСР законів про їх утворення. Тим самим водночас вирішувалося питання не тільки про утворення тієї чи іншої автономії, а й про включення її до складу РРФСР. Отже, пріоритетним принципом утворення РРФСР був не договірний, а імперативний метод впливу владарюючого суб'єкта. Виняток становила Автономна Башкірська Радянська Республіка, що стала першим національним суб'єктом РФ, створеним на основі договору центральної влади з регіональною (Договір Радянської влади з Башкірським урядом про утворення Автономної Башкірської Радянської Республіки, підписаний 20.03.1919 р.). Прийнято вважати, що саме цей договір заклав основи розвитку Росії як федеративної держави щодо здійснення договірних відносин центральної влади з регіонами [9].

Таким чином, відносини панування суверенного суб'єкта (в цьому випадку – керівних органів Російської Федерації) справило вплив на відповідне утворення підлеглими суб'єктами своїх владних інститутів у межах

того обсягу повноважень, який визначив владарюючий суб'єкт (РФ).

Стосовно фактичного суверенітету і його офіційного визнання в аспекті установчої влади, можна вказати на такі самопроголошені території, як: Абхазія, Південна Осетія, Нагорно-Карабахська Республіка, Придністров'я. Це офіційно не визнані, проте фактично суверенні держави, які на початку 1990-х рр. у результаті озброєних етнополітичних конфліктів у Грузії, Азербайджані та Молдові вийшли зі складу своїх "малих метрополій" [10]. Незважаючи на існування проблеми повного або часткового міжнародного невизнання самопроголошених територій, установча влада в них реалізована як дійсна публічна влада, оскільки вона була легітимізована населенням цих територій.

Зокрема, Придністровська Молдавська Республіка (далі – ПМР), яка існує вже більше ніж 20 років на території Молдови, вважається невизнаною державою (мається на увазі невизнання її з боку міжнародної спільноти). Причиною для самопроголошення нової держави став етнічний конфлікт, викликаний внутрішньополітичними процесами в СРСР та Молдавській РСР, унаслідок якого у другій половині 1989 р. у Придністров'ї після ряду страйків було утворено Об'єднану раду трудових колективів як орган, що координує акції народного протесту. У період з грудня 1989 р. до листопада 1990 р. у містах і районах регіону проходили референдуми щодо питання автономії регіону й утворення Придністровської Молдавської РСР. У результаті проведених референдумів виявилось, що "за" винесене на обговорення питання проголосувало 95,8% громадян, які брали участь у голосуванні (75,3% від кількості виборців, унесених до списків) [11]. Як наслідок, реалізацією рішення, прийнятого в результаті проведених референдумів, стало проголошення на II Надзвичайному з'їзді депутатів усіх рівнів Придністров'я, що відбувся 02.09.1990 р., Придністровської Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки у складі СРСР (з її виходом зі складу Молдавської РСР). З боку центральної влади СРСР це рішення було визнано таким, що не має юридичної сили, про що зазначалося в п. 4 Указу Президента СРСР "Про заходи щодо нормалізації становища в РСР Молдова" від 22.12.1990 р. № УП-1215 [12]. Однак, незважаючи на нього, міжнаціональне протистояння в Молдовській РСР не припинилося, самопроголошена республіка продовжувала відстоювати політику незалежності спочатку у складі СРСР, а пізніше – як самостійної держави. Так, 25.08.1991 р. Верховна Рада ПМР прийняла Декларацію про незалежність Придністровської Молдавської Республіки, яка з моменту її при-

йняття набула сили Конституційного Закону [13]. У зв'язку з припиненням Союзу РСР, 05.11.1991 р. Придністровська Молдавська РСР була перейменована у Придністровську Молдавську Республіку [14]. А 01.12.1991 р. відбувся референдум щодо незалежності ПМР. У референдумі взяли участь 78% виборців, з яких "за" винесене на обговорення питання проголосували 97,7% [11]. Наслідком проведеного референдуму став курс керівництва ПМР на встановлення, утвердження та зміцнення основ конституційного ладу в країні. Однак для міжнародної спільноти зазначений акт установчої влади населення республіки не став достатньою підставою для визнання її як самостійної держави. Продовжуючи політику на отримання міжнародного визнання та утвердження суверенітету ПМР, 17.09.2006 р. на території ПМР відбувся ще один референдум, учасники котрого (97,1% громадян, які взяли участь у голосуванні) знову підтримали незалежність ПМР та подальше вільне входження її до складу Російської Федерації. Проте керівництво США, Молдови, Румунії, України, ОБСЄ, Європейського Союзу та деяких інших міжнародних організацій визнали цей референдум незаконним і недемократичним [15; 16].

Отже, незважаючи на численні спроби населення та керівництва ПМР здобути міжнародне визнання, на сьогодні вона залишається невизнаною державою. Однак це не виключає існування та реалізації установчої влади на її території, існування формальної суверенітету і визнання встановленої на території республіки влади її населенням.

Як свідчить практичний досвід, невизнані території можуть досить довго існувати без здійснення процедури офіційної легітимації. Зокрема, Турецька Республіка Північного Кіпру проголосила свою незалежність лише у 1987 р., хоча де-факто існувала з 1974 р. [17].

На відміну від Абхазії, Південної Осетії, Нагорно-Карабахської Республіки і Придністров'я, деякі самопроголошені території, крім легітимації, здобули й офіційне міжнародне визнання. Наприклад, Республіка Сербська, створена в Боснії-Герцеговині, яка входила до переліку невизнаних держав, визнана законним державним утворенням у результаті Дейтонських угод, погоджених на військовій базі США в Дейтоні 21.11.1995 р. та підписаних у Парижі 14.12.1995 р. [18].

Таким чином, саме через відносини панування-підкорення суб'єкт установчої влади запроваджує, установлює та утверджує необхідні для його панування владні інститути, а також норми функціонування цих інститутів, тобто установлює фактичну конституцію. Разом з тим, установча влада

неможлива як дійсна публічна влада без згоди населення слугувати об'єктом у цих відносинах панування-підкорення, без правового визнання і вираження політичного суверенітету суб'єкта влади як юридичного суверенітету, тобто як зафіксованої в законі вищої влади органів, держави, врегульованої правом, що владарює у правовій формі. Це означає легітимацію цих відносин, а отже, узаконення нового суспільного порядку. Останнє відбувається в новітній історії шляхом ухвалення нової або зміни чинної конституції, або інших актів установчої влади, що мають найвищу юридичну силу, тобто актів конституційного рівня.

У зв'язку з цим можна зазначити, що група російських науковців на чолі з С.Г. Кара-Мурзою, досліджуючи сутність сучасних революцій, відзначають, що здійснення державної влади базується на відносинах панування. Під ним слід розуміти такий стан суспільства, коли накази влади досягають підкорення підданих або громадян. Цей стан не може бути забезпечений лише засобами примусу (в тому числі за допомогою насильства), для цього має бути віра в законність влади. Н. Макіавеллі – політик Відродження (XV–XVI ст.), який заклав основи нового вчення про державу, першим із теоретиків держави заявив, що влада тримається на силі і згоді. Держава повинна постійно вести особливу роботу щодо завоювання та утримання згоди громадян. Механізм влади – не лише примушування, а й переконання. Оволодіти власністю як економічною основою влади недостатньо – панування власників тим самим автоматично не гарантовано і стабільну владу не забезпечено. Умовою стійкості (тривалості) влади є її легітимність. Це не те саме, що законність (легальність) влади, тобто формальна відповідність законам країни. Формально законна влада ще має здобути легітимність, забезпечити свою легітимацію, тобто "перетворити владу в авторитет". Має бути впевненість суспільства в тому, що ця влада діє для блага народу та забезпечує рятування країни, зберігає головні її цінності. Таку владу поважають (розумом), а багато хто і любить (серцем), хоча за будь-якої влади у кожній окремої людини є підстави для невдоволення та образ.

Будь-яка законна влада, втрачаючи авторитет, втрачає свою легітимність і стає безсилою. Якщо на політичній арені існує конкурент, то він цю законну, але безсилу владу усуває без особливих зусиль. Так сталося в лютому 1917 р. з монархією, так само сталося в жовтні 1917 р. з Тимчасовим урядом. Нікого тоді не турбувало питання законності його формування – бо він не завоював авторитет і не набув легітимності [19].

Нарешті, установча влада не є якимись самодостатніми відносинами, вона призначена для створення необхідних організаційних і конституційно-правових *передумов функціонування публічної влади* в певному суспільстві. На підставі актів установчої влади створюються так звані установлені влади і нормативно регулюється порядок їх функціонування та взаємовідносин, таким чином реалізується фактична та юридична конституція.

Свого часу провідні українські конституціоналісти Є.В. Тихонова і Л.П. Юзьков, досліджуючи співвідношення юридичної і фактичної конституції, зазначали, що відродження державності, обґрунтування доцільності і практичне формування конкретних державних інститутів потребують нової філософії державознавства, нетрадиційної наукової інтерпретації соціально-правових процесів, які відбуваються в сучасному суспільстві [20, с. 9]. Автори наголошували, що конституційний лад – це фактична конституція держави, тобто ті реальні суспільні відносини, які складаються на ґрунті юридичної конституції або, навпаки, виникають і функціонують усупереч їй.

Можна, водночас, звернути увагу, що не завжди наявність актів установчої влади (рішення референдуму, конституції держави) є достатньою правовою передумовою для реального здійснення установчої влади на певній території та подальшого утворення й належного функціонування на ній публічної влади. Суб'єкт, який здійснює фактичну, а не "умовну" установчу владу, має бути достатньо впливовим і політично домінувати на відповідній території.

Пригадаємо, наприклад, досвід проголошення незалежності та здійснення установчої влади в Чечні¹. Здійснюючи теоретико-

¹ У середині 1980-х рр., після початку так званої "перебудови", в деяких регіонах СРСР, у т.ч. у Чечено-Інгушетії, активізувалися націоналістичні рухи. Як відомо, в цей період Чечено-Інгушська АРСР (далі – ЧІ АРСР) перебувала у складі РСФСР. У листопаді 1990 р. у м. Грозному пройшов Перший Чеченський Національний З'їзд (далі – ЧНЗ), де було обрано Виконком Загальнонаціонального конгресу чеченського народу (далі – ЗКЧН). ЗКЧН мав на меті вихід Чечні не лише із складу РСФСР, а й зі складу СРСР. Між ЗКЧН та офіційною владою ЧІ АРСР виник конфлікт, наслідком якого стало прийняття Верховною Радою ЧІ АРСР під впливом ЧНЗ Декларації про державний суверенітет Чечено-Інгушської Республіки від 27.11.1990 р. Пізніше, 08.06.1991 р., ЗКЧН оголосив про припинення діяльності Верховної Ради ЧІ АРСР та проголошення незалежності Чеченської Республіки Ночхи-чо. Відтак, у республіці фактично склалося двовладдя. З одного боку, згідно із статуту ООН, Чечня стала незалежною відповідно до принципу права народів на самовизначення та прийняла в 1992 р. нову Конституцію, якою оголосила себе незалежною державою.

Проте, з іншого боку, Російська Федерація вважала її своєю складовою і не визнавала суверенітет Чечні. Навіть попри те, що Чечня не брала участі у підписанні Федеративного договору 31.03.1992 р. і на її території

методологічний аналіз уроків становлення нових незалежних держав, П.І. Надолішній визначає причину конфлікту між Чечнею та Російською Федерацією [21, с. 102–103]. З одного боку, зазначає автор, населення Чечні було незадоволене соціально-економічним розвитком країни, а також залученням корінних народів Чечні лише до сфер матеріального виробництва (де були задіяні більшість чеченців та інгушів), при тому, що у сфері державного управління домінували некорінні народи, насамперед, росіяни, де їх частка удвічі перевищувала частку населення Чечні. Вирішення цієї проблеми вони вважали можливим за умови здобуття незалежності. Водночас керівництво РФ було зацікавлене у владі над територією, унікальною за якістю родовищ нафти, інших ресурсів, а також кількістю робочих рук. Як виявилось, переміг інтерес РФ щодо Чечні, забезпечений не лише авторитетом і міццю РФ, а також згаданими актами установчого характеру, що слугували організаційно-правовими передумовами впровадження нового публічно-владного управління в Чечні, а ще й примусовою силою держави (цією примусовою силою стали військові формування РФ).

Досвід чечено-російського конфлікту і завершального оформлення на території Чечні установчої влади свідчить не тільки про існування такої сутнісної ознаки установчої влади, як *наявність впливу політично домінуючого суспільного суб'єкта* на впровадження на певній території встановлених ним публічно-владних відносин, а й про таку ознаку, як *обов'язкова наявність у цього суб'єкта певного інтересу*, внаслідок реалізації якого приймаються рішення, що мають реальну силу впливу на об'єкт установчої влади і *забезпечуються авторитетом суб'єкта установчої влади або силою держави*.

IV. Висновки

Таким чином, до суттєвих ознак установчої влади належать: 1) наявність специфічного суб'єкта, а саме – політично домінуючого суб'єкта на території держави або її частини; 2) соціальний статус цього суб'єкта

не проводився референдум щодо прийняття Конституції РФ 1993 р., у Конституцію РФ було включено норми про те, що Чеченська Республіка є частиною РФ. Такі дії керівництва РФ з правового погляду є нонсенсом, як зазначає російський правознавець А.В. Шорніков. Це протистояння влади Чечні та РФ заклало основи для першої чеченської війни, у підсумку котрої 31.08.1996 р. було підписано мирні угоди, на підставі яких російські збройні сили було виведено з Чечні, а республіка де-факто стала незалежною, проте невизнаною державою. Однак друга чеченська війна підтвердила владний пріоритет і домінування Російської Федерації, наслідком чого стало прийняття 17.12.2001 р. Федерального конституційного закону "Про порядок прийняття в Російську Федерацію і утворення в її складі нового суб'єкта Російської Федерації" (№ 6-ФКЗ), а в 2003 р. – нової Конституції Республіки Чечня, за якою Чечня проголошувалася суб'єктом РФ.

як суверена щодо населення певної території; 3) інтерес цього суб'єкта змінити фактичну та юридичну конституцію й установити інший суспільний порядок; 4) обов'язкова легітимація рішень суб'єкта установчої влади; 5) ухвалення або зміни тих юридичних актів, які є основою (організаційними та конституційно-правовими передумовами) для функціонування публічної влади на відповідній території.

Виходячи з цього, можна сформулювати таке поняття установчої влади.

Установча влада – це відносини панування-підкорення, через які політично домінуючий суспільний суб'єкт як суверен запроваджує (установлює) на території держави або її частини певні публічно-владні інститути та основні норми їх функціонування (установлює фактичну конституцію), а також забезпечує їх легітимацію, узаконюючи суспільний порядок, у якому він зацікавлений, шляхом ухвалення або зміни юридичних актів (юридичної конституції), що становлять організаційні та конституційно-правові передумови функціонування публічної влади.

Список використаної літератури

1. Лобастов Г.В. Логика : учебник / Г.В. Лобастов. – [2-е изд., доп.]. – М. : Российский государственный институт интеллектуальной собственности (РГИИС), НИИ школьных технологий, 2009. – 208 с.
2. Кара-Мурза С.Г. На пороге "оранжевой" революции [Электронный ресурс] / С.Г. Кара-Мурза, С.А. Телегин, А.А. Александров, М.А. Мурашкин. – Режим доступа: <http://www.kara-murza.ru/books/export/Chapter008.htm>.
3. Чехословакия. Энциклопедия Кольера [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_colier/90/.
4. Шаповал В.М. Словачина / Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін.]. – К. : Українська енциклопедія імені М.П. Бажана, 2003. – Т. 5: П–С. – 736 с.
5. Шаповал В.М. Чехия / Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін.]. – К. : Українська енциклопедія імені М.П. Бажана, 2004. – Т. 6: Т–Я. – 768 с.
6. Бабкин В.Д. Народ и власть. Опыт системного исследования воззрений М.Е. Салтыкова-Щедрина / В.Д. Бабкин, В.Н. Селиванов. – К. : Манускрипт, 1996. – 448 с.
7. Астафичев П.А. Народное представительство в современной России: проблемы теории и правового регулирования : дис. на соискание ученой степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 / П.А. Астафичев. – М. : Государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования "Поволжская академия государственной службы им. П.А. Столыпина". – 498 с.
8. Эбзеев Б.С. Толкование Конституции Конституционным судом Российской Федерации: теоретические и практические проблемы / Б.С. Эбзеев // Государство и право. – 1998. – № 5. – С. 6.
9. Ярмуллин А. Первый опыт договорных отношений [Электронный ресурс] / А. Ярмуллин // Республика Башкортостан. – 2009. – № 49 // Сайт республиканской общественно-политической газеты "Республика Башкортостан". – Режим доступа: <http://www.agidel.ru/?param1=14667&tab=2>.
10. Язькова А. "Болевые точки" постсоветского пространства [Электронный ресурс] / А. Язькова // Политический журнал. – 9 февраля. – 2004. – № 4 (7). – Режим доступа: <http://www.politjournal.ru/index.php?action=Articles&dirid=40&tek=549&issue=16>.
11. Приднестровье: шесть шагов к демократии. К вопросу о демократических традициях в ПМР пространства [Электронный ресурс] / Информационное агентство "Ольвия-пресс". – Режим доступа: <http://www.olvia.idknet.com/ol20-04-06.htm>.
12. О мерах по нормализации обстановки в ССР Молдова. Указ Президента СССР от 22.12.1990 г. № УП-1215 [Электронный ресурс] / Пространства. – Режим доступа: http://www.lawmix.ru/docs_ccsr.php?id=594.
13. Декларация о независимости Приднестровской Молдавской Республики. Принята Верховным Советом Приднестровской Молдавской Республики 25.08.1991 г. пространства [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mfа-pmr.org/index.php?newsid=230>.
14. Приднестровская Молдавская Республика пространства [Электронный ресурс] // Википедия. Свободная энциклопедия. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/>.
15. Министр юстиции ПМР: Референдум, проведенный 5 лет назад, определил генеральный курс развития правовой системы республики. – 16.09.2011 г. пространства [Электронный ресурс] // Официальный сайт МИД Приднестровья. – Режим доступа: <http://mfа-pmr.org/index.php?newsid=1270>.
16. Референдум о независимости Приднестровской Молдавской Республики 2006 года пространства [Электронный ресурс] / Википедия: свободная энциклопедия. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/>.
17. Сергеев И. Союз непризнанных государств провел конференцию в Тирасполе пространства [Электронный ресурс] / И. Сергеев, О. Березинцева // Коммерсантъ. –

- 23 ноября. – 2000. – № 220 (2105). – Режим доступа: <http://www.kommersant.ru/doc/163964>.
18. Общее рамочное соглашение о мире в Боснии и Герцеговине. Утвержденное на пятидесятой сессии Генеральной Ассамблеи ООН. Подписанное 21 ноября 1995 года пространства [Электронный ресурс] // Официальный сайт Организации Объединенных Наций. – Режим доступа: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/№95/380/73/IMG/№9538073.pdf?OpenElement>.
19. Кара-Мурза С.Г. Экспорт революций: Ющенко, Саакашвили. – 2005 пространства [Электронный ресурс] / С.Г. Кара-Мурза, С.А. Телегин, А.А. Александров, М.А. Мурашкин. – Режим доступа: <http://www.kara-murza.ru/books/export/Chapter001.htm>.
20. Тихонова Е. Конституція юридична і фактична / Е. Тихонова, Л. Юзьков // Право України. – 1992. – № 1. – 31 с.
21. Надолішній П.І. Розбудова нової системи врядування в Україні: етнонаціональний аспект. (Теоретико-методологічний аналіз): монографія / П.І. Надолішній. – К.; О.: Вид-во УАДУ: Астропринт, 1999. – 304 с.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2012 р.

Максакова Р.Н. Учредительная власть: теоретико-методологическое обоснование понятия

В статье проведено теоретико-методологическое обоснование понятия "учредительная власть". Проанализирован исторический опыт осуществления учредительной власти на территории отдельных государств. Определены существенные признаки учредительной власти.

Ключевые слова: государство, народ, революция, референдум, реформирование, суверенитет, конституция, учредительная власть, фактическая конституция, юридическая конституция.

Maksakova R. Constituent power: theoretical and methodological basis of the concept

The paper conducted theoretical and methodological basis of the concept of constituent power. We analyze the historical experience of the constituent power in the territory of individual states. Identified the essential features of the constituent power.

Key words: state, nation, revolution, the referendum, reform, sovereignty, constitution, constituent power, the actual Constitution, the legal constitution.